

ОШ “23. октобар “
Голубинци

**ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И
ЗАНеМАРИВАЊА И ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ РАЗЛИЧИТОГ РИЗИЧНОГ
ПОНАШАЊА**

2022/2023

Неоходно је да школа буде и безбедна и подстицајна средина за све ученике.

Увод

Обавеза је школе да осигура безбедне и оптималне услове за сигурно и подстицајно одрастање и развој детета, као и заштиту ученика од свих облика насиља, дискриминације, злостављања, злоупотребе и занемаривања.

Правни оквир за реализацију ових циљева чини више Конвенција и Закона, :
Насиље обухвата све облике физичког, емоционалног, социјалног и електронског злостављања, сексуалну злоупотребу, занемаривање или немаран поступак, трговину људима, као и комерцијалну или другу експлоатацију, што доводи до стварног или потенцијалног нарушавања дететовог здравља, његовог преживљавања, развоја или достојанства у оквиру односа који укључује одговорност, поверење или моћ.

Насиље може имати различите форме:

Физичко насиље се односи на понашање које доводи до стварног или потенцијалног повређивања ученика.

Емоционално / психолошко насиље односи се на оно понашање које доводи до тренутног или трајног угрожавања психичког и емоционалног здравља и достојанства ученика. Такође и на ситуације у којима се пропушта обезбеђивање прикладне и подржавајуће средине за здрав емоционални и социјални развој у складу са потнецијалима ученика.

Социјално насиље представљају искључивање из групе и дискриминација, неприхватање по основу различитости, ускраћивање информација, изоловање од заједнице.

Сексуално насиље и злоупотреба подразумева укључивање ученика у сексуалну активност коју они не схватају у потпуности, за које нису развојно дорасла (не прихватају је, нису у стању да се са њом сагласе) и која има за циљ да пружи уживање или задовољи потребе друге особе.

Електронско / Насиље коришћењем информационих технологија: поруке послате електронском поштом, СМСом, ММСом, путем интернета, веб сајта, четовањем, укључивањем у форуме, социјалне мреже и сл.

Злоупотреба ученика представља све оно што појединци и институције чине или не чине, а што директно утиче или индиректно шкоди ученицима или им смањује могућност за безбедан и здрав развој и доводи их у немоћан, нераноправан и зависан положај у односу на појединце и установу (злоупотреба у спорту, у политичке, верске, комерцијалне сврхе). Такође подразумева и прекомерно подстицање и психолошки притисак на дете ради постигнућа која могу да имају за последицу угрожавања нормалног психофизичког и социјалног развоја.

Занемаривање и немарно поступање представљају случајеве пропуштања установе или појединца да обезбеде услове за правилан развој ученика у свим условима што, у противном, може нарушити његово здравље, физички, ментални, духовни, морални и друштвени развој. Насилни екстремизам је промовисање, заговарање, подржавање, припремање и учествовање у идеолошки мотивисаном насиљу за остваривање друштвених, економских, верских, политичких и других циљева.

Експлоатација ученика односи се на њихов рад у корист других особа и/или установе.

Насиље је вишедимензионална појава. Не постоје прецизне границе између различитих врста и облика насиља, односно, они се међусобно преплићу и условљавају.

Забрана насиља, дискриминације, занемаривања и злостављања односи се на сваког – децу, ученике, запослене, родитеље, друге законске заступнике и трећа лица.

Чланови Тима за заштиту деце од насиља, дискриминације, занемаривања и злостављања:

1. Љујић Сунчица , директор
2. Опачић Весна , педагог
3. Тукелић Данијела , правник
4. Ковачевић Јованка , наставник
5. Савић Сања , наставник
6. Грујић Данијела , наставник
7. Арсенијевић Драгана , наставник
8. Плавић Гордана , координатор

ОПШТИ ЦИЉ ПРОГРАМА:

Унапређење живота ученика у школи применом мера превенције (стварањем безбедне средине за живот и рад) и мера интервенције (у ситуацијама када се јавља насиље, дискриминација, злостављање и занемаривање у школи или ван ње)

Специфични циљеви у области ПРЕВЕНЦИЈЕ:

1. Укључивање свих интересних група у доношење и развијање програма превенције;
2. Повећање нивоа свести, осетљивости и унапређење компетенција наставног и ваннаставног особља, ученика, родитеља, старатеља и локалне заједнице за препознавање и решавање проблема насиља, злостављања и занемаривања;
3. Стварање и неговање климе прихватања, толеранције, уважавања и конструктивне комуникације у којој се не толерише насиље, дискриминација, злостављање и занемаривање;
4. Обезбеђивање заштите деце и ученика, родитеља и свих запослених од насиља, дискриминације, занемаривања и злостављања.

Специфични циљеви у области ИНТЕРВЕНЦИЈЕ:

1. Успостављање система ефикасне заштите ученика у случајевима насиља
2. Ублажавање и отклањање последица насиља
3. Процењивање ефикасности Програма заштите

Задаци (активности) у области ПРЕВЕНЦИЈЕ:

1. Укључивање свих интересних група у доношење и развијање програма превенције

Упознавање Школског одбора, Савета родитеља, Наставничког већа, ваннаставног особља и Ученичког парламента са правном регулативом, Протоколом и осталим документима од значаја за превенцију насиља;

Упознавање Школског одбора, Савета родитеља, Наставничког већа, ваннаставног особља и Ученичког парламента са Програмом заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања;

Проширивање Програма превенције идејама и решењима које предложи Школски одбор, Савет родитеља, Наставничко веће, ваннаставно особље и Ученички парламент.

2. Повећање осетљивости и унапређење компетенција наставног и ваннаставног особља, ученика, родитеља, старатеља и локалне заједнице за препознавање и решавање проблема насиља, дискриминације, злостављања и занемаривања

2.1. Припрема и организовање одговарајућих обука / предавања за наставнике и ваннаставно особље

2.2. Радионице / предавања за ученике (ненасилна комуникација, активно слушање, конструктивно решавање конфликта, прихватање различитости и сл.)

2.3. Организовање предавања / радионица за родитеље

2.4. Штампане лифлета, брошура, плаката и сличног информативног материјала

3. Стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања

Организовање разговора, трибина, представа, изложби о безбедности и заштити ученика од насиља

Израда и постављање сталних информативних паноа, плаката и сл. у школи Реализација часова са темама из ове области у оквиру грађанског васпитања, верске наставе, психологије, филозофије, социологије, историје, географије, српског језика и осталих предмета и на часовима одељењске заједнице.

Задаци (активности) у области ИНТЕРВЕНЦИЈЕ:

1. Успостављање система ефикасне заштите ученика у случајевима насиља

1.1. Усклађена и доследна примена утврђених поступака и процедура у ситуацијама насиља и благовремено и ефикасно заустављање насиља

1.2. Организовање консултација у школи ради процене нивоа ризика за безбедност ученика

1.3. Посредовање у сукобима и проналажење конструктивног решења за настали конфликт

1.4. Стално праћење и евидентирање врста и учесталости насиља

1.5. Сарадња и умрежавање са релевантним институцијама (Полиција, Центар за социјални рад, Здравствени центар и друге)

2. Ублажавање и отклањање последица насиља

2.1. Индивидуална подршка ученицима који трпе насиље

2.2. Групни рад са децом која трпе насиље

2.3. Рад са одељењем у којем се налазе ученици који трпе насиље

2.4. Оснаживање деце која су посматрачи насиља за конструктивно реаговање

2.5. Саветодавни рад са ученицима који врше насиље

2.6. Индивидуални саветодавни рад са родитељима

3. Процењивање ефикасности Програма заштите

3.1. Праћење и вредновање врста и учесталости насиља путем увида у евиденцију, запажања, истраживања и провере;

3.2. Испитивање сензиблисаности ученика, запослених и родитеља на различите облике насиља

АКЦИОНИ ПЛАН

ПРЕВЕНЦИЈА

Мере превенције су дефинисане у Плану рада Тима за заштиту ученике од насиља, занемаривања и злостављања за 2022/2023.

ИНТЕРВЕНЦИЈА

1. Успостављање система ефикасне заштите ученика у случајевима насиља			
	Активност	Време реализације	Одговорна особа
1.1.	Усклађена и доследна примена утврђених поступака и процедура у ситуацијама насиља и благовремено и ефикасно заустављање насиља	континуирано	дежурни наставници, предметни наставници, одељењски старешина, педагог, Тим, директор
1.2.	Организовање континуирано дежурни наставници, консултација у школи ради процене нивоа ризика за безбедност ученика	континуирано	предметни наставници, одељењски старешина, педагог, Тим, директор
1.3.	Посредовање у сукобима и проналажење конструктивног решења за настали конфликт	континуирано	педагог, Тим
1.4.	Стално праћење и евидентирање врста и учесталости насиља	континуирано	дежурни наставници и ученици, одељењске старешине, педагог
1.5.	Сарадња и умрежавање са релевантним институцијама (Полиција, Центар за социјални рад, Здравствени центар и друге)	континуирано	директор
2. Ублажавање и отклањање последица насиља			
	Активност	Време реализације	Одговорна особа
2.1.	Индивидуална подршка ученицима који трпе насиље	континуирано	педагог
2.2.	Групни рад са децом која трпе насиље	континуирано	педагог, одељењске старешине
2.3.	Рад са одељењем у којем се налазе ученици који трпе насиље	континуирано	педагог, одељењске старешине
2.4.	Оснаживање деце која су посматрачи насиља за конструктивно реаговање	континуирано	педагог
2.5.	Саветодавни рад са ученицима који врше насиље	континуирано	педагог
2.6.	Индивидуални саветодавни рад са родитељима	континуирано	педагог
3. Процењивање ефикасности Програма заштите			
	Активност	Време реализације	Одговорна особа
3.1.	Праћење и вредновање врста и учесталости насиља путем увида у евиденцију, запажања, истраживања и провере	јун	директор

ОДГОВОРНОСТИ:

Директор

- Упознавање свих актера са одредбама Протокола као и са Програмом за заштиту ученика од насиља;
- Формирање Тима за заштиту ученика од насиља;
- Дефинисање начина вођења евиденције о случајевима насиља;
- Учествовање у дефинисању улога и одговорности у примени процедура и поступака и старање о њиховом спровођењу;
- Израда / допуна Правлиника о понашању ученика и запослених у школи и старање о његовом спровођењу;
- Усклађивање поџаконских аката школе (Правлиник о безбедности ученика, Правилник о материјално-дисциплинској одговорности запослених и ученика, Правилник о дежурству наставника и сл.);
- Организовање обуке за чланове Тима;
- Организовање обуке за наставнике и ваннаставно особље;
- Организовање обуке за вршњачку медијацију;
- Обавезно учешће у процедури када је у питању насиље над ученицима од стране запослених у школи или одрасле особе која није запослена у школи (консултације у школи, предузимање мера према запосленом, информисање родитеља, предузимање заштитних мера према ученику);
- Подношење пријава и други облици сарадње са надлежним службама;
- Праћење ефикасности Програма заштите.

Чланови Тима

- Координирају израду Програма за заштиту ученика од насиља уз његово проширење са идејама и решењима других актера;
- Учествују у дефинисању процедура и поступака, улога и одговорности и начина вођења евиденције;
- Учествују у обуци за заштиту ученика од насиља, занемаривања и злостављања;
- Учествују у припреми и организовању обука / предавања за наставнике и ваннаставно особље као и обуке за вршњачку медијацију;
- Организују консултације у школи и процењују нивое ризика за безбедност ученика;
- Учествују у свим активностима које за циљ имају стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања;
- Прате и процењују ефекте Програма за заштиту ученика од насиља.

Психолошко педагошка служба

- Организују упознавање Ученичког парламента са Протоколом као и Програмом за заштиту ученика од насиља;
- Учествују у дефинисању правила понашања и последица кршења правила као и у дефинисању процедура и поступака, улога и одговорности и начина вођења евиденције;
- Организују припрему и реализују обуке / предавања за наставнике и ваннаставно особље;
- Организују припрему и реализују радионице / предавања за ученике (ненасилна комуникација, активно слушање, конструктивно решавање конфликта, прихватање различитости и сл.);
- Организују предавања / радионице за родитеље;
- Учествују у свим активностима које за циљ имају стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања као консултантима предметним наставницима и Ученичком парламенту;
- Учествују у свим процедурама у и консултацијама у процени нивоа ризика за безбедност ученика;
- Обавештавају директора и родитеље;

- Непосредно саветодавно (индивидуално или групно), раде са жртвама насиља, посматрачима, одељењем, наслиницима и родитељима;
- Организују евидентирање појава насиља;
- Остварују сарадњу са надлежним службама;
- Прикупљају документацију;
- Извештавају стручна тела и органе управљања;
- Учествоју креирању и реализацији истраживања ефикасности примене Програма

Одељењске старешине

- Упознају ученичке са Протоколом као и Програмом за заштиту ученика од насиља;
- Учествоју у осмишљавању и реализацији радионица / предавања за ученике (ненасилна комуникација, активно слушање, конструктивно решавање конфликта, прихватање различитости и сл.);
- У сарадњи са својим разредом осмишљавају интерну процедуру за детектовање и реаговање у случајевима насиља;
- Обавезно учествују у процедури када је у питању насиље међу ученицима у школи или од стране запослених особа (прекидање насиља, обавештавање одговорне особе, смиривање ситуације или хитна акција, прикупљање информација, учествовање у консултацијама за процену ниво ризика по безбедност ученика, информисање родитеља, договор о заштитним мерама, праћење понашања и резултата предузетих мера, пружање подршке детету)
- Вођење евиденције о свим облицима насиља и писање извештаја о томе те достављање психолошко педагошкој служби;
- Реализују активности на ублажавању и отклањању последица насиља са нагласком на рад са разредом;
- Учествоју у свим активностима које за циљ имају стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања;

Предметни наставници

- Обавезно учешће у процедури када је у питању насиље међу ученицима у школи или од стране запослених особа (прекидање насиља, обавештавање одговорне особе, смиривање ситуације или хитна акција, прикупљање информација, учествовање у консултацијама за процену ниво ризика по безбедност ученика, праћење понашања и резултата предузетих мера, пружање подршке детету);
- Обавештавање разредног старешине, дежурног наставника, психолошко педагошке службе о свим случајевима насиља;
- Учествоју у свим активностима које за циљ имају стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања;
- Евидентирање свих облика насиља;

Дежурни наставници

- Обавезно учешће у процедури када је у питању насиље међу ученицима у школи или од стране запослених особа (прекидање насиља, обавештавање одговорне особе, смиривање ситуације или хитна акција (Полција или Здравствена служба), прикупљање информација, учествовање у консултацијама за процену ниво ризика по безбедност ученика);
- Обавештавање разредног старешине, психолошко педагошке службе о свим случајевима насиља;
- Доследно спровођење одредби из Правилника о дежурству наставника;
- Обавезно вођење евиденције о појавама насиља у књизи дежурног наставника;

Остали запослени у школи

- Обавезно учешће у процедури када је у питању насиље међу ученицима у школи или од стране запослених особа (прекидање насиља, обавештавање одговорне особе – дежурног наставника и директора, смиривање ситуације или хитна акција, прикупљање информација, учествовање у консултацијама за процену ниво ризика по безбедност ученика);

Ученици

- Обавезно обавештавање о свакој врсти насиља:
- дежурни ученици обавештавају дежурног наставника о случајевима насиља у школи и воде евиденцију у књизи дежурних ученика;

- редар обавештава одељењског старешину о случајевима насиља у одељењу или о насиљу које трпи неки ученик из одељења;

Ученички парламент

- Учесће у осмишљавању и организовању радионица / предавања за ученике (ненасилна комуникација, активно слушање, конструктивно решавање конфликта, прихватање различитости и сл.)
- Учесће у осмишљавању и организовању предавања / радионица за родитеље
- Учесће у осмишљавању штампања лифлета, брошура, плаката и сличног информативног материјала
- Учесће у свим активностима које за циљ имају стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања

ПРОЦЕДУРЕ И ПОСТУПЦИ:

Да би интервенција у заштити ученика била планирана и реализована на најбољи начин, водиће се рачуна о следећим критеријумима:

- о да ли се насиље **ДЕШАВА** или постоји **СУМЊА** на насиље;
- о **ГДЕ** се дешава – у школи или ван ње;
- о **КО** су учесници / актери насиља, злостављања и занемаривања;
- о **ОБЛИК** и **ИНЕНЗИТЕТ** насиља, злостављања и занемаривања;

На основу ових критеријума врши се ПРОЦЕНА НИВОА РИЗИКА ЗА БЕЗБЕДНОСТ ученика и ОДРЕЂУЈУ СЕ поступци и процедуре.

У складу са проценом нивоа ризика и законском регулативом, доноси се одлука о начину реаговања:

- случај се решава у **ШКОЛИ**
- случај решава **ШКОЛА У САРАДЊИ СА** другим, **РЕЛЕВАНТНИМ** установама и службама
- случај се **ПРОСЛЕЂУЈЕ НАДЛЕЖНИМ** службама

**СВАКА ОСОБА КОЈА ИМА САЗНАЊЕ
О НАСИЉУ, ЗЛОСТАВЉАЊУ И ЗАНЕМАРИВАЊУ
ОБАВЕЗНА ЈЕ ДА РЕАГУЈЕ**

**ПРИЛИКОМ КОНСУЛТАЦИЈА СА КОЛЕГАМА
УНУТАР И/ИЛИ ИЗВАН УСТАНОВЕ
ОБАВЕЗНО ЈЕ ПОШТОВАТИ ПРИНЦИП ПОВРЕЉИВОСТИ,
КАО И ПРИНЦИП ЗАШТИТЕ НАЈБОЉЕГ ИНТЕРЕСА УЧЕНИКА**

**У ОБРАЗОВНО - ВАСПИТНОМ СИСТЕМУ
НЕМА МЕСТА ЗА ИСТРАГУ И ДОКАЗИВАЊЕ
ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА.
ТИ ЗАДАЦИ СУ У НАДЛЕЖНОСТИ ДРУГИХ СИСТЕМА**

КОРАЦИ У ИНТЕРВЕНЦИЈИ

КОРАЦИ У ИНТЕРВЕНЦИЈИ СУ ОБАВЕЗУЈУЋИ!

ПРЕДУЗИМАЈУ СЕ У СЛЕДЕЋИМ СИТУАЦИЈАМА:

1. У случајевима насиља или сумње да се насиље дешава **МЕЂУ УЧЕНИЦИМА**
2. У случајевима када је ученик изложен насиљу или постоји сумња да је ученик изложен насиљу од стране **ОДРАСЛЕ ОСОБЕ ЗАПОСЛЕНЕ У ШКОЛИ**
3. У случајевима када је ученик изложен насиљу или за то постоји сумња од стране **ОДРАСЛЕ ОСОБЕ која НИЈЕ ЗАПОСЛЕНА У ШКОЛИ**

1. Сазнање о насиљу / откривање

Одвија се на два начина:

- опажањем или добијањем информације да је насиље у току
- сумњом да се насиље дешава на основу:
 - препознавања спољашњих знакова или специфичних понашања ученика и породице
 - путем проверавања

непосредно (од стране самог ученика)

посредно (од стране треће особе, вршњака, родитеља, старатеља)

2. Прекидање, заустављање насиља

Свака одрасла особа која има сазнање о насиљу (дежурни наставник, одељењски старешина, предметни наставник, психолог, педагог, помоћници директора, остали запослени у школи) у обавези је да реагује тако што ће прекинути насиље или позвати помоћ уколико процени да самостално не може да прекине насиље.

3. Смиривање ситуације

Обезбеђивање сигурности за ученика, раздвајање, разговор са актерима, посредовање у скуобу. (педагог, дежурни наставници, чланови Тима, одељењски старешина)

4. Консултације

Остварују се непосредно по појави сумње и/или по стицању информација о насиљу.

Обављају се у оквиру установе са:

- педагогом
- директором
- члановима Тима
- дежурним наставником
- колегама
- службама ван школе

У консултацијама треба:

- изнети детаљан, објективан опис насиља, без процена и тумачења водећи рачуна о приватности ученика и других учесника у насиљу
- одредити улоге, задатке и одговорности у школи
- идентификовати улогу, задатке и професионалну одговорност других учесника / стручњака
- донети одлуку о начину реаговања и праћења

5. Предузимање акције

Након откривања насиља и обављених консултација са релевантним стручњацима и/или институцијама:

- предузимање неопходних мера на нивоу школе
- договор о заштитним мерама према ученицима (педагог, одељењски старешина, чланови Тима)

- организовање посебних програма оснаживања за конструктивно поступање у ситуацијама насиља (психолог, педагог, помоћници директора, одељењски старешина)
- информисање родитеља или особе од поверења у случајевима сумње на насиље у породици (директор, педагог)
- предузимање законских мера (директор)
- по потреби укључивање надлежних служби у року од три дана од дешавања насиља
- Здравствена служба
- Полиција
- Центар за социјални рад

Подношење пријаве надлежној служби је обавеза директора школе. Пријава се подноси у усменој и писаној форми. Пријава садржи податке о ученику и породици који су у том моменту познати, и разлоге за упућивање.

Пре пријаве, потребно је обавити разговор са родитељима, осим ако се током консултација не процени да ће тиме бити угрожена безбедност ученика.

6. Праћење ефеката предузетих мера
(педагог, одељењски старешина, директор)

ЕВИДЕНЦИЈА И ДОКУМЕНТАЦИЈА:

Евиденцију о свим појавама насиља воде:

- дежурни ученици – у књигу дежурних ученика
- дежурни наставници – у књигу дежурних наставника
- одељенске старешине (у посебну књигу према дефинисаном начину вођења евиденције) и о томе подносе извештај на крају школске године психолошко педагошкој служби
- педагог (у посебну књигу, а према дефинисаном начину вођења евиденције) и о томе подносе извештај на крају школске године директору и стручним телим школе и органима управљања

Документација треба да се чува на сигурном месту како би се обезбедила поверљивост података.

За информисање о обавезама и одговорностима проистеклим из Посебног протокола и Програма као и за њихову примену одговоран је директор школе.

Праћење примене Посебног протокола и Програма је у надлежности просветне инспекције и службе стручно – педагошког надзора.